

2025-06-13

Dnr: 5.2.1- 2025-1111

Klimat- och näringslivsdepartementetkn.remissvar@regeringskansliet.sekn.nm@regeringskansliet.se**Remissvar avseende Miljömålsberedningens delbetänkande SOU 2025:21
Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp
till åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av
växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF)
KN2025/00609**

Sametinget är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament. Sametinget ska verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar den samiska kulturen. Till Sametingets uppgifter hör särskilt att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid nyttjande av mark och vatten.

Delbetänkandet

Miljömålsberedningens delbetänkande lämnar förslag styrmedel och åtgärder som tillsammans bidrar till Sveriges åtagande enligt LULUCF-förordningen, att öka det rapporterade nettoupptaget. Miljömålsberedningen lämnar förslag om etappmål, styrmedel och åtgärder som bidrar till Sveriges åtaganden inom EU och internationellt för naturvård och biologisk mångfald. Åtagandena har som sammantaget syfte att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald.

Sametingets synpunkter

Sametinget anser inte att förslaget till strategin hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF) är tillräckligt för att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald. Miljömålsberedningen skriver att en utgångspunkt för deras överväganden och förslag om hur Sverige ska leva upp till sina åtaganden inom EU och internationellt om skydd och återställande av natur är att Sverige ska följa de internationella och EU-rättsliga principer och vägledningar som åtföljer åtagandena. Sametinget anser inte att samerna haft det inflytande som vi har rätt till i framtagandet av strategin, Sametinget har enbart framfört sina synpunkter genom sitt deltagande i Miljömålsrådets programområde Kolinlagring och biologisk mångfald i landbaserade ekosystem. Det innebär att föreslagen strategi inte tillgodoser de samiska rättigheterna och tillvaratar inte den traditionella kunskapen. Hade Sametinget konsulterats i tilläggsdirektivet (Dir. 2022:126) enligt lag

(2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket hade förslaget till strategi kunnat se annorlunda ut.

Programområdet lämnade en bedömning (NV-00829-23) av bidrag till Miljömålsberedningens slutliga förslag. Rennäring och traditionell kunskap är förslag som inte återspeglas. Rennäringen är ett område som lyfts av programområdet genom förslag som berör renskötseln och dess betydelse för fjäll- och skogsområdenas natur- och kulturvärden och ett sammanhållet landskap, men där förslag saknas i Miljömålsberedningens strategi. Sametinget delar programrådets bedömning att i strategins förslag återspeglas rennärningen endast i ett förslag om rådgivning och information om skogsskötsel som inte försvårar för rennäring. Miljömålsberedningen menar att genom rådgivning och information om vilken typ av skogsskötsel som gynnar eller åtminstone inte försvårar för rennärningen att det finns potential för att förbättra möjligheterna att bedriva renskötsel vilket skulle ha en positiv effekt på renskötarföretag, personer som får sin inkomst från renskötsel och den samiska kulturen där renskötsel är en central del. Sametinget menar att åtaganden om rådgivning och information inte är tillräckligt med tanke på den rätt samerna har samt att den samiska kulturen, den samiska renskötseln och den traditionella kunskapen har präglat skogslandskapet genom sin fysiska närvaro under lång tid, och har ett stort värde i förvaltningen av landskapet. Kulturmiljön och det biologiska kulturarvet är viktiga aspekter i arbetet för att nå miljömålen. Eftersom en stor del av Sveriges landareal består av skog är skogen viktig för möjligheten att öka nettoupptaget av växthusgaser i markanvändningssektorn och gynna den biologiska mångfalden så anser Sametinget att åtagandena inte kan fortsätta vila på principen frihet under ansvar. Det finns förslag i strategin som kan försvåra för renskötseln.

Ett exempel är förslaget om lägre gallringsintensitet som en åtgärd för ökad kolinlagring, det kan ge negativa konsekvenser för renskötseln. Moderna skogsbruksmetoder resulterar i att andelen äldre skog med hög biologisk mångfald minskar vilket leder både till brist på mark- och hänglav samt skydd för renarna. De senaste 60 åren har marklaven inom renskötselområdet minskat med drygt 70%. En förklaring till minskningen kan vara dagens intensivare föryngringsmetoder med bland annat markberedning, som leder till allt tätare skogsbestånd vilket minskar lavarnas tillväxtpotential. Mer röjning, gallring, risrensning, skonsammare markberedning och att lämna fler tallar kvar på hyggen kan stärka tillgången på renlav.¹ Ett renskötselanpassat skogsbruk bidrar bland annat till ett variationsrikt skogsbruk där den biologiska mångfalden bevaras samt att kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Renskötseln är också som traditionell samisk näring en viktig bärare av den samiska kulturen och en förutsättning för att långsiktigt upprätthålla samiska språk och traditionell kunskap.

Ett annat exempel är förslaget om ersättningsmark i renskötselområdet som ersättning för skydd av urskogar och naturskogar vilket också kan ge negativa konsekvenser för renskötseln. Skydd av urskogar och naturskogar i renskötselområdet är ofta positivt för renskötseln då lavrika skogar som annars skulle kunna avverkas bevaras. När skogsmark överförs från staten till en privat markägare påverkas möjligheterna till samråd mellan

¹ Sandström P., Cory N., Svensson J., Hedenäs H., Jougda L., and Brochert N. 2016. On the decline of ground lichen forests in the Swedish boreal landscape – Implications for reindeer husbandry and sustainable forest management. *Ambio* 45(4): 415–429.

samebyarna och markägarna samt kan det innebära avverkning som påverkar renskötseln i negativt.

Behovet av att tillvarata traditionell kunskap lyfts också av programområdet, men framgår inte av Miljömålsberedningens förslag. Sverige har undertecknat FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD) och i konventionens artiklar 8j och 10c betonas vikten av att inkludera urfolks och lokala samhällens traditionella kunskap relaterad till biologisk mångfald och skydda och uppmuntra deras hållbara sedvanebruk av biologiska resurser.

Beskrivningen om Rennäringen är inte rättvis eftersom fokus enbart är på ekonomi och antal företag, det kan därför uppfattas som att renskötseln som näring inte bidrar med så mycket till Sverige. Renskötseln bidrar till och kan påverkas av Sveriges åtaganden inom EU och internationellt för naturvård och biologisk mångfald samt upptag och utsläpp av växthusgaser inom markanvändningssektorn (LULUCF).

FNs Klimatpanel IPCCs rapport slår fast att skydda ekosystemen och biologisk mångfald är en av de viktigaste åtgärderna för att begränsa klimatförändringarna och anpassa planeten till dem. En ekologisk långsiktighet och hushållning med naturresurser är en central del i den samiska kulturens utveckling, och ett ekologiskt och socialt bärkraftigt samiskt kultur- och näringsliv är en avgörande förutsättning för att bevara höga miljö- och kulturvärden samt biologisk mångfald inom Sápmi. Den samiska markanvändningen innebär att man brukar naturresurserna utan att förbruka för att man är beroende av årligt återkommande årstidsbundna funktionella renbetesmarker.

Renskötseln är beroende av sammanhängande betesområden där renarna kan beta ostört och där det finns en variation i lokalklimat och en flexibilitet att nyttja betesmarkerna vid olika årstider och väderförhållanden. En ekologisk, bärkraftig och uthållig renskötsel är en avgörande förutsättning för att bevara fjäll- och skogsområdenas höga miljö- och kulturvärden. Renbete har flera positiva effekter på biologisk mångfald och skapar en variation i landskapet både i stor och i liten skala. Renen levererar ekosystemtjänster genom att den betar och underhåller växtlighet, alltifrån örter och gräs till lavar. Renskötseln är ett viktigt bidrag till svenskt miljö- och naturvårdsarbete bland annat genom att vara en indikator för det sammanhållna landskapets tillstånd och de ekosystem den verkar inom.² Kopplingar mellan urfolk och upprätthållande av biologisk mångfald uppmärksammas bland annat i det globala ramverket för biologisk mångfald.³ Renskötseln är avgörande för att nå miljö kvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* och bidrar till flera andra miljö kvalitetsmål som *Ett rikt växt- och djurliv*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar* samt *Levande sjöar och vattendrag*. En sammanställning av vetenskaplig litteratur har visat att det finns flera positiva effekter av renbete på biologisk mångfald och att en minskning av renbete kan få långtgående negativa konsekvenser för fjällens biologiska mångfald.⁴ Miljö kvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* omfattar även skogsmiljöer med höga natur- och/eller kulturmiljö värden. Renbetesmarker

² *Äjddo - reflektioner kring biologisk mångfald i renarnas spår*, En kunskapssammanställning om renar och renbete, CBM:s skriftserie nr 68, 2012, Sametinget, Kiruna & Centrum för biologisk mångfald, Uppsala, Håkan Tunón

³ Se till exempel Section C, *Considerations for the implementation of the Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework*

⁴ *Äjddo - reflektioner kring biologisk mångfald i renarnas spår*, En kunskapssammanställning om renar och renbete, CBM:s skriftserie nr 68, 2012, Sametinget, Kiruna & Centrum för biologisk mångfald, Uppsala, Håkan Tunón

borde ingår i naturbetesmarker för landskapsperspektivet. Viktiga områden för renarna har oftast en hög biologisk mångfald eftersom renskötseln bedrivs ur ett landskapsperspektiv och utifrån en långsiktig hållbarhet. I dagsläget finns inte renskötseln med i diskussionerna om hur ekonomi i betesdriften ska åstadkommas och inte heller i stöd för öppna landskap ex. arealbaserat.

Avslutningsvis vill Sametinget poängtera att det finns en risk att OECM:s används för att Sverige snabbare ska uppnå CBD:s och EU:s procentsats för skyddade områden på land. Risken finns att Sverige genom en sådan användning inte lika aktivt jobbar för att skydda fler nya områden. Eftersom att strategin är bristfällig gällande den samiska kulturen, den samiska renskötseln och den traditionella kunskapen leder det till att konsekvensanalysen har sina brister inom de områdena.

Yttrandet har lämnats av Eli Larsdotter efter föredragning av samhällsplanerare Anne Walkeapää avdelning för samiska näringar.